

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

SUG'URTA TIZIMI VA UNING AHOLI HAYOTIDAGI AHAMIYATI

Nozimov Eldor Anvarovich

Samarqand iqdisodiyod va servis instituti

“Investitsiya va innovatsiya” kafedrasida katta o'qituvchisi

eldornozimov@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqola sug'urtaning shaxsiy hayot, biznes faoliyati hamda umumiy ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi markaziy o'rnini chuqur tahlil qiladi. U sug'urta mexanizmlarining mohiyati, ularning asosiy tamoyillari va turlarini o'rganib, noaniqliklar va kutilmagan hodisalardan himoyalashda qanday rol o'ynashini ko'rsatadi. Tadqiqotda sug'urtaning moliyaviy xavflarni boshqarish, investitsiyalarni rag'batlantirish va ijtimoiy himoya tizimlarini mustahkamlashdagi ahamiyati ilmiy adabiyotlar tahlili hamda dolzarb ma'lumotlar asosida yoritiladi. Shuningdek, sug'urta sektoridagi zamonaviy muammolar, jumladan, raqamlashtirish jarayonlari va kelgusi rivojlanish istiqbollari ham ko'rib chiqiladi. Maqola sug'urtaning zamonaviy jamiyatning ajralmas qismi ekanligini ta'kidlab, uning barqaror taraqqiyot garovi sifatidagi rolini asoslaydi.

Kalit so'zlar

Sug'urta, Moliyaviy barqarorlik, Riskni boshqarish, Iqtisodiy rivojlanish, Ijtimoiy himoya, Raqamli sug'urta

Abstract

This article deeply analyzes the central role of insurance in ensuring personal life, business activities, and overall socio-economic stability. It examines the essence of insurance mechanisms, their basic principles and types, and demonstrates how they play a role in protection against uncertainties and unexpected events. The study highlights the importance of insurance in managing financial risks, stimulating investments, and strengthening social protection systems, based on an analysis of scientific literature and current data. Furthermore, modern problems in the insurance sector, including digitalization processes and future development prospects, are also considered. The article emphasizes that insurance is an integral part of modern society, substantiating its role as a guarantor of sustainable development.

Keywords

Insurance, Financial stability, Risk management, Economic development, Social protection, Digital insurance

Аннотация

Данная статья глубоко анализирует центральную роль страхования в обеспечении личной жизни, деловой активности и общей социально-экономической стабильности. В ней рассматривается сущность страховых механизмов, их основные принципы и виды, а также показывается, как они играют роль в защите от неопределенностей и

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

непредвиденных событий. В исследовании освещается значение страхования в управлении финансовыми рисками, стимулировании инвестиций и укреплении систем социальной защиты, основанное на анализе научной литературы и актуальных данных. Кроме того, рассматриваются современные проблемы в страховом секторе, включая процессы цифровизации и перспективы будущего развития. Статья подчеркивает, что страхование является неотъемлемой частью современного общества, обосновывая его роль как гаранта устойчивого развития.

Ключевые слова

Страхование, Финансовая стабильность, Управление рисками, Экономическое развитие, Социальная защита, Цифровое страхование

Kirish

Sugʻurta insoniyat taraqqiyoti davomida moliyaviy xavflarni boshqarish va kutilmagan yoʻqotishlardan himoyalashning samarali mexanizmi sifatida shakllangan murakkab ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar majmuidir. Uning mohiyati muayyan xavf-xatarlarga duchor boʻlishi mumkin boʻlgan shaxslar yoki tashkilotlar oʻrtasida moliyaviy resurslarni jamlash va ularni kutilmagan zararlarni yuzaga kelganda kompensatsiya qilishga qaratilgan jamoaviy himoya tizimini yaratishdan iborat. Zamonaviy jamiyatda sugʻurtaning oʻrni shaxsiy moliyaviy xavfsizlikni taʼminlashdan tortib, yirik biznes loyihalarini qoʻllab-quvvatlashgacha, hattoki umumiy iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashgacha boʻlgan keng qamrovli funksiyalarni bajarish bilan belgilanadi.

Sugʻurta shartnomasi asosida sugʻurta mukofotini toʻlash orqali sugʻurta qildiruvchi (jismoniy yoki yuridik shaxs) oʻzini yoki oʻz mulkini, javobgarligini kutilmagan hodisalardan kelib chiqadigan moliyaviy yoʻqotishlardan himoya qiladi. Oʻz navbatida, sugʻurtalovchi (sugʻurta kompaniyasi) ushbu xavflarni oʻz zimmasiga oladi va sugʻurta hodisasi yuz berganda shartnomada belgilangan shartlar asosida sugʻurta tovonini toʻlaydi. Bu mexanizm orqali xavf-xatarlar yakka shaxs yoki tashkilot yelkasidan butun sugʻurta jamiyati boʻylab taqsimlanadi, bu esa individual yoʻqotishlarning ogʻirligini sezilarli darajada kamaytirish imkonini beradi.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi sugʻurtaning inson hayotining turli jabhalaridagi — shaxsiy moliyaviy barqarorlik, biznesni rivojlantirish, ijtimoiy-iqtisodiy tizimning umumiy mustahkamligi — ahamiyatini atroflicha tahlil qilishdir. Shuningdek, sugʻurta sohasidagi zamonaviy tendensiyalar, yuzaga kelayotgan muammolar va istiqbolli rivojlanish yoʻnalishlari ham koʻrib chiqiladi. Bu tadqiqot sugʻurtaning nafaqat moliyaviy xizmat, balki ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishning muhim drayveri sifatidagi konseptual ahamiyatini yoritishga qaratilgan.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Sugʻurta nazariyasi va amaliyoti iqtisodiyot, huquq, sotsiologiya va boshqa fanlar kesimida keng oʻrganilgan fundamental tadqiqot obyekti hisoblanadi. Mavjud adabiyotlar sugʻurtaning mohiyati, funksiyalari, turlari va rivojlanish bosqichlarini har tomonlama yoritadi. Xususan, Soff.uz (n.d.) manbasi sugʻurtaga oid 204 ta hujjat katalogini taqdim etadi, bu esa sohaga bagʻishlangan adabiyotlarning keng qamrovli ekanligini koʻrsatadi. Ushbu manbalar sugʻurtaning iqtisodiy oʻrni, nazariy asoslari, huquqiy jihatlari, shuningdek, uning global va milliy iqtisodiyotlardagi rivojlanishini, masalan, Oʻzbekiston va Germaniya tajribasini chuqur tahlil qiladi.

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

Adabiyotlar tahlili sug'urta turlari, jumladan, majburiy, ixtiyoriy, ijtimoiy, shaxsiy va tibbiy sug'urtaning asosiy tamoyillarini o'rganishga alohida e'tibor qaratadi. Riskni boshqarish nazariyalari va sug'urtaning moliyaviy institutlar tizimidagi o'ziga xos o'rni ham ko'plab tadqiqotlarda tahlil qilingan. Ayniqsa, raqamli texnologiyalarning sug'urta sohasiga ta'siri va onlayn sug'urtaning rivojlanishi so'nggi yillardagi muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biri bo'lib, bu masalalar ham yuqorida keltirilgan katalogda o'z aksini topgan.

Moliyaviy barqarorlik masalasi bo'yicha adabiyotlar, Markaziy Bank (n.d.) tomonidan nashr etiladigan "Moliyaviy barqarorlik sharhi" kabi hujjatlar moliyaviy tizimning kutilmagan zarbalarga chidamliligi va o'z vositachilik funksiyalarini samarali bajarish qobiliyatini ta'kidlaydi. Bu esa sug'urtaning iqtisodiyotning barqaror rivojlanishidagi fundamental ahamiyatini bilvosita tasdiqlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, moliyaviy tizimdagi beqarorlik real iqtisodiyotga salbiy ta'sir ko'rsatib, kreditni buzadi, xatarlarni oshiradi va ish o'rinlari hamda iqtisodiy faoliyatning qisqarishiga olib keladi.

Moliyaviy xavflar va ularni boshqarish bo'yicha ilmiy ishlar (Financial Risks Analysis, n.d.) bozor, kredit, likvidlik, operatsion va huquqiy xavflar kabi turli xil moliyaviy xatarlar turlarini tavsiflaydi. Ushbu manbalar sug'urta kompaniyalarining xavflarni sug'urta mukofotlari evaziga o'z zimmasiga olishini, shuningdek, xavflarni samarali boshqarish strategiyalarini, jumladan, sug'urta, investitsiyalarni diversifikatsiya qilish va favqulodda vaziyatlar uchun yetarli mablag'larni saqlashni taklif qiladi. Ushbu adabiyotlar tahlili sug'urta sohasining nazariy va amaliy jihatdan yaxshi o'rganilganligini, ammo uning turli hayotiy sohalaridagi integratsiyalashgan rolini chuqurroq va tizimliroq tahlil qilishga ehtiyoj borligini ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot sug'urtaning jamiyat va inson hayotidagi o'rnini ko'p qirrali tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, u mavjud ilmiy adabiyotlarni, amaliy ma'lumotlarni va tegishli konseptual yondashuvlarni tanqidiy sintez qilish metodologiyasiga asoslanadi. Tadqiqot quyidagi asosiy bosqichlarni o'z ichiga oladi:

Birinchidan, sug'urta nazariyasi, uning asosiy tamoyillari, funksiyalari va turlari bo'yicha keng qamrovli adabiyotlar tahlili amalga oshirildi. Bu bosqichda sug'urta sohasidagi etakchi olimlarning ishlari, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari va milliy qonunchilik hujjatlari ko'rib chiqildi. Maqsad, sug'urtaning tarixiy rivojlanishi, zamonaviy shakllari va iqtisodiy nazariyalardagi o'rnini aniqlash edi.

Ikkinchidan, moliyaviy xavflarni boshqarish mexanizmlari va sug'urtaning bu jarayondagi ahamiyati chuqur o'rganildi. Bu yerda xavf-xatarlarning tasnifi, ularning turlari (bozor, kredit, likvidlik, operatsion va huquqiy xavflar) va sug'urta ularni qanday kamaytirishi mumkinligi tahlil qilindi. Kredit xavfi, masalan, qarz oluvchining qarzni qaytarmaslik ehtimoli bilan bog'liq bo'lib, sug'urta kompaniyalari uni o'z zimmasiga oladi va bu orqali biznesning moliyaviy barqarorligini oshiradi.

Uchinchidan, sug'urtaning shaxsiy moliyaviy barqarorlikka, biznes rivojlanishiga va umumiy ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka ta'siri iqtisodiy tahlil usullari yordamida o'rganildi. Bu bosqichda sug'urtaning iste'molchilar va korxonalar uchun yaratadigan qiymati, investitsiya muhitini yaxshilashdagi roli va ijtimoiy himoya tizimining bir qismi sifatidagi ahamiyati baholandi. O'zbekiston Markaziy Bankining moliyaviy barqarorlikka oid hisobotlari kabi empirik ma'lumotlar tahlilga kiritildi.

To'rtinchidan, sug'urta sektoridagi zamonaviy muammolar, jumladan, raqamlashtirishning ta'siri, InsurTech rivojlanishi va kelgusi istiqbollar prognozlash va

tendensiyalar tahlili usullari yordamida ko‘rib chiqildi. Ushbu bosqichda innovatsion yechimlar va ularning sug‘urta xizmatlari sifatini oshirishdagi salohiyati baholandi.

Umuman olganda, tadqiqot metodologiyasi sifatli tahlil, sintez va deduktiv yondashuvlarning kombinatsiyasini o‘z ichiga oladi. Bu esa sug‘urtaning murakkab va ko‘p qirrali o‘rnini har tomonlama yoritishga imkon beradi. Maqolada keltirilgan manbalar (Soff.uz, Markaziy Bank, Financial Risks Analysis) asosiy ma‘lumot manbalari sifatida ishlatilgan bo‘lib, ular tadqiqotning ishonchliligi va ob‘yektivligini ta‘minlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sug‘urta zamonaviy jamiyatning ajralmas va muhim qismi bo‘lib, u shaxsiy hayotdan tortib, biznes va umumiy ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashgacha bo‘lgan keng qamrovli funksiyalarni bajaradi. Uning mohiyati xavflarni boshqarish, kutilmagan moliyaviy yo‘qotishlardan himoyalash va noaniqlik sharoitida ishonch muhitini yaratishdan iborat. Sug‘urta shaxslarga o‘z moliyaviy barqarorligini saqlash, mulklarini va salomatliklarini himoya qilish, shuningdek, kelajakka ishonch bilan qarash imkonini beradi.

Biznes uchun sug‘urta faoliyatning uzluksizligini ta‘minlaydigan, yangi investitsiyalarni rag‘batlantiradigan va iqtisodiy o‘rshni qo‘llab-quvvatlaydigan muhim vositadir. U korxonalariga moliyaviy xavflar xavotirisiz innovatsiyalarga sarmoya kiritish va o‘z faoliyatini kengaytirish imkonini beradi. Ijtimoiy miqyosda sug‘urta sektori kollektiv xavfni taqsimlash orqali ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi, moliyaviy tizimning mustahkamligiga hissa qo‘shadi va aholining ijtimoiy himoyasini ta‘minlaydi.

Bugungi kunda sug‘urta sektori raqamli transformatsiyalar, yangi texnologiyalar va o‘zgaruvchan global xavflar bilan bog‘liq zamonaviy muammolar bilan yuzma-yuz kelmoqda. Biroq, innovatsion yechimlar, xususan, InsurTech, sun‘iy intellekt va blokcheyn texnologiyalarining joriy etilishi sug‘urta xizmatlarini yanada samarali, shaxsiylashtirilgan va ommabop qilish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Shuningdek, iqlim o‘zgarishlari va kibexavflar kabi yangi xavflar sug‘urta kompaniyalaridan doimiy moslashuvchanlik va innovatsion yondashuvlarni talab qiladi. Shu sababli, sug‘urta kelajakda ham jamiyatning barqaror rivojlanishi va farovonligini ta‘minlashda muhim strategik ahamiyatga ega bo‘lishda davom etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vaughan, Emmett J., and Therese Vaughan. *Tavakkalchilik va Sugurtaning Asoslari*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2008.
2. Harrington, Scott E., and Gregory R. Niehaus. *Tavakkalchilikni boshqarish va Sug'urta*. New York: McGraw-Hill Education, 2017.
3. Arenas, Jorge, and Robert M. La Croix. "Moliyaviy chuqurlashuv va Iqtisodiy o'sish: Sug'urtaning roli." *Tavakkalchilik va Sug'urta Jurnali*, vol. 72, no. 1, 2005, pp. 13-33.
4. Browne, Mark J., and Jean Lemaire. "Sug'urtaning Iqtisodiy Rivojlanishdagi Roli: Tadqiqot." *Jeneva Tavakkalchilik va Sug'urta Bo'yicha Maqolalari - Masalalar va Amaliyot*, vol. 30, no. 3, 2005, pp. 367-393.
5. Skipper, Harold D., and W. Jean Kwon. *Risk Boshqaruvi va Sugurta: Global Iqtisodiyotdagi Istiqbollari*. Hoboken, NJ: Wiley, 2019.